

بنام خداوند جان و

از آیین تا پرفورمنس در ژاپن

فریندخت زاهدی

عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

شماره مسلسل ۹۵۵۶

شماره انتشار ۳۹۵۱

انتشارات دانشگاه تهران

سرشناسه : زاهدی، فریندخت، ۱۳۳۳ - Zahedi, Farindokht
 عنوان و نام پدیدآور : از آیین تا پرفورمنس در ژاین / فریندخت زاهدی.
 مشخصات نشر : تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری : ۱۹۶ ص: مصور (بخشی رنگی).
 فروست : انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۳۹۵۱.
 شابک : 978-964-03-7184-8
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا
 موضوع : بازیگری (نمایش) -- ژاپن
 موضوع : حرکت (بازیگری)
 شناسه افزوده : دانشگاه تهران. مؤسسه انتشارات
 رده‌بندی کنگره : PN ۲۰۶۱/۲ الف ۱۳۹۷
 رده‌بندی دیویی : ۷۹۲/۰۲۸
 شماره کتابشناسی ملی : ۵۱۹۹۹۳۱

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل‌های pdf، لوح فشرده، بازنویسی در وبلاگ‌ها، سایت‌ها، مجله‌ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می‌شود و تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است.

عنوان: از آیین تا پرفورمنس در ژاپن

تألیف: دکتر فریندخت زاهدی

ویرایش ادبی: فرشاد رضوان

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

ISBN:978-964-03-7184-8

9 789640 371848

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلف است»

بها: ۱۹۰۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرشی مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - تارنما: <http://press.ut.ac.ir>

پخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

فهرست مطالب

پیش‌گفتار

فصل اول : مقدمه‌ای بر کارکرد آیین در نمایش‌های سنتی،

- ۱ کلاسیک و پرفورمنس
- ۶ الف) تعریف آیین
- ۱۶ ب) عملکرد نماد در آیین، از مسیر رویا به واقعیت
- ۲۰ ج) نشانه‌شناسی و تولید معنا به‌مثابهٔ یک فرهنگ
- ۲۰ د) رمزگشایی معنا در آیین

فصل دوم : آیین در ژاپن

- ۲۵ الف) آیین در ژاپن
- ۲۷ ب) نمایش‌های سنتی برگرفته از آیین‌های ژاپنی

- ۳۵ ۱. کاگورا: اولین اجرای مذهبی
- ۳۵ ۲. گی - گاکو
- ۳۷ ۳. بوگاکو
- ۳۸ ۴. کیوگن (کمدی انسانی)
- ۴۵ ۵. بن‌راکو (کمدی عروسکی)
- ۴۶ ۶. کابوکی
- ۵۰

۵۳	فصل سوم : روند تاریخی شکل‌های نمایشی در ژاپن
۵۵	الف) روند تغییر نمایش‌های ژاپنی
۵۸	ب) انتقال به تئاتر مدرن: شیمپو
۵۹	ج) واقع‌گرایی به چه معنا؟
۶۳	د) پدیده واقع‌گرایی در ژاپن
۶۵	ح) نمایش نوین نمادمحور

۷۱	فصل چهارم تئاتر مدرن در ژاپن: شینجکی
۷۳	تئاتر مدرن در ژاپن؛ شینجکی
۷۴	الف) دوره اول؛ تبعید اسطوره‌ها ۱۹۲۸ - ۱۸۸۷: میراث کلاسیک
۷۷	ب) دوره دوم؛ سیاسی شدن تئاتر مدرن ۱۹۴۵ - ۱۹۲۸
۷۸	ج) دوره سوم؛ موقعیت بعد از جنگ: مدرنیسم مبالغه‌آمیز
	ح) دوره چهارم؛ ظهور جنبش‌های بعد از شینجکی ۱۹۷۳ - ۱۹۶۰
۷۹	(بازگشت به اسطوره‌ها)
۸۱	خ) دوره پنجم؛ پیوستگی و گسستگی: ۱۹۲۷ تاکنون

۸۹	فصل پنجم: زیبایی‌شناسی آیین و سنت در پرفورمنس
۹۱	الف) زیبایی‌شناسی و پرفورمنس
۹۶	ب) آیین به زبان پرفورمنس
۱۰۰	ج) تعریف پرفورمنس
۱۰۷	ح) شیوه‌پردازی (استیلیزاسیون) در پرفورمنس

۱۱۱ فصل ششم: پیوند آیین به پرفورمنس

الف) اجرای تئاترهای کلاسیک ژاپنی در بافت معاصر: راهبردی سنتی در رسیدن

۱۱۳ به پرفورمنس

۱۱۳ ب) دوگانگی فلسفی در تئاتر سنتی ژاپن

۱۱۹ فصل هفتم: آثار کارگردانان پنج دههٔ اخیر در ژاپن

۱۲۱ الف) عناصر آیینی سنتی در پرفورمنس‌های امروزی

ب) ژانر پرفورمنس در آثار کارگردانان امروز ژاپن

۱۲۴ ۱. اوتا شوگو

۱۳۰ ۲. تاداشی سوزوکی

۱۳۱ ۲. ۱. متد بازیگری سوزوکی: بدن بازیگر به‌مثابهٔ کانون تمرکز

۱۳۵ ۳. شوچی ترایاما

۱۳۷ ۳. ۱. تقابل تجربه‌های سنتی (تاریخی) در اجراهای مدرن

۱۶۳ ۴. یوکیو نیناگاوا

۱۶۵ ۵. هایدکی نودا

۱۵۵ در پایان

۱۶۱ فهرست منابع

۱۶۵ تصاویر

آیین‌ها مجوز تکرار مداوم دارند.

پیش‌گفتار

اینکه چرا در این تحقیق، آیین و استفاده از عناصر آن در صحنه‌های امروز ژاپن به‌عنوان مورد مطالعاتی انتخاب شده است، شاید سؤال به‌جایی باشد که از نظر مخاطبان این پژوهش مطرح شود. علت این امر در درجهٔ اول عدم دسترسی و شناخت کافی نگارنده از چنین روندی در سایر فرهنگ‌هایی است که از گنجینهٔ آیینی بسیار غنی برخوردارند. دانشمندان بسیاری از اواخر سدهٔ نوزدهم تا به امروز، تحقیقات گسترده‌ای را دربارهٔ آیین در فرهنگ‌هایی چون اقوام آفریقایی، بومیان آمریکا یا استرالیا انجام داده‌اند. به احتمال زیاد ویژگی‌های این آیین‌ها در روند زمان تأثیر خود را بر هنر صحنه (و حتی پرفورمنس‌هایی که در مکان‌های غیرمتعارف به اجرا درمی‌آیند) گذاشته‌اند و عناصری از آن آیین‌ها در شکل‌های مختلف نمایشی در این فرهنگ‌ها رخنه کرده‌اند. مقدمات نگارش این کتاب با اعطای بورس تحقیقاتی از طرف بنیاد فرهنگی ژاپن^۱ به نگارنده برای پژوهش در مورد موضوع فوق فراهم آمد. بنابراین، یافته‌ها از طریق دسترسی به منابع کتابخانهٔ دانشگاه می‌جی^۲، مرکز مطالعات آسیایی و بسیاری مراکز دیگر گرد-آوری شد. در عین حال با دیدن آیین‌های باستانی به شکل کاملاً سنتی آن و پرفورمنس‌های متعدد در توکیو و سایر شهرهای ژاپن مجموعه‌ای از اطلاعات، تجربیات و تحقیقات میدانی که برای نگارش این کتاب ضروری بود جمع‌آوری و فراهم آمد. همین موضوع انگیزه‌ای برای انتخاب مورد مطالعاتی این تحقیق شد.

---

1. Japon foundation
2. Meiji university

لازم است در اینجا از بنیاد فرهنگی ژاپن، بخش مطالعات هنرهای نمایشی دانشگاه می‌جی، پرفسور می‌تسوئو موری^۱، محقق و کارگردان برجسته ژاپنی، پرفسور ماسارو اینوئه^۲، کتابداران محترم دانشگاه می‌جی و خانم کی‌کو اُکو^۳ (که زحمت دستیاری و مترجمی مرا در مدت اقامت در ژاپن بر عهده داشتند) سپاسگزاری کنم. همچنین لازم است از ویراستار محترم آقای فرشاد رضوان و همچنین خانم مهسا طالبی رستمی برای زحماتی که در تهیه این متن متحمل شده‌اند، تشکر بسیار نمایم.

---

1. Mytsoyu Mori
2. Masura Inoe
3. Keiko Oku